

TA'LIM

TEXNOLOGIYALARI

№ 5-6 (37, 38)
2012-yil

Ilmiy-uslubiy jurnal

*1 – oktyabr
“Oʻqituvchi va murabbiylar kuni”*

Aziz va muhtaram ustozlar!

Sizlarni kasb bayramingiz bilan chin dildan muborakbod etamiz.

*Sizlarga komil insonni tarbiyalashdek ezgu ishlaringizda va kelajagi buyuk
davlatimiz raynaqi yoʻlidagi sharaflı mehnatingizda ulkan muvaffaqiyatlar
tilaymiz.*

Bayramingiz qullugʻ boʻlsin, aziz ustoz va murabbiylar!

Tahririyat

ПЕДАГОГИК ФИКРЛАШ МАДАНИЯТИ ВА ПЕДАГОГИК МАҲОРАТ

*Г.М. Аҳмедова – педагогика фанлари номзоди,
Тошкент педиатрия тиббиёт институти
Жамоат саломатлиги, соғлиқни сақлашни
ташқил қилиш ва бошқариш, педагогика ва
психология кафедраси доценти*

- Мақолада педагогнинг касбий педагогик фаолиятида фикрлаш, педагогик маҳорат, нутқ ва муомала маданиятлари ҳақида масалалар муҳокама қилинган.
- В статье обсуждаются вопросы мышление, педагогическое мастерство, а также общение педагогов в профессиональной педагогической деятельности.
- The article discusses the thinking, pedagogical skills, as well as communication educators in professional educational activities.

“Маданият” атамаси латинча бўлиб, у тупроқни ишлаш маъносини берган бўлса, ҳозирги вақтда, умумий ҳолда инсон маданиятнинг ва жамиятни қайта қуриш фаолиятининг натижасидир, деб тушунилади.

Моддий ва руҳий маданият жамият ҳаёти тавсифининг катта қисмидан иборат. Ижодкор педагогнинг ўзи эса йўлни ўзлаштириб, мазкур жамиятнинг ўзига хос бўлган бойликлари, анъаналари ва маданиятнинг усуллари ҳамда кўникмаларини ўзлаштириш жараёнида шаклланади. Шундай қилиб, мукамал ўқитувчи умуминсоний маданиятнинг вакили ва тақдим этувчисидан иборат.

Фанда “Маданият” моҳиятига уч хил қараш тушунилади: аксиологик, фаолиятли ва шахсий.

Аксиологик қарашда педагогика ва тарбиядаги йўналишлар кўриб чиқилади. Фаолиятли қараш педагогик методлар ва воситалар моҳиятини амалга оширишни тадбиқ этиш имконини беради. Индивидуал-шахсий режада ўқитувчининг педагогик маданияти унинг касбий фаолиятидаги тавсифининг моҳиятидан иборат, деб тушунилади. Бундай қараш ўқитувчини умуминсоний маданият ва педагогик бойликларни, у орқали тарбия ва таълимнинг маданий бойликларини бир авлоддан иккинчи авлодга ташувчи вакили сифатидаги шахс, деб қараш имконини беради. Педагогик маданиятнинг умуминсоний шакллари каби, моддий ва маънавий шаклларда мавжуд бўлади. Педагогик билимлар, назариялар, концепциялар, инсоният ва буюк алломалар томонидан тўпланган педагогик тажриба ҳамда касбий-этикавий нормалар-меъёрларнинг барчаси педагогик маданиятнинг маънавий-руҳий бойлигини ташкил этади. Педагогик маданиятнинг моддий бойлиги ўқитиш ва тарбия воситаларидир.

Ўқитувчининг умумий маданияти унинг ижтимоий-аҳамиятли тавсифларининг касбий фаолиятда амалга ошгандаги етуклигини ифодалай-

ди. Маданият шахснинг ривожланиши, унинг руҳий кучлари ва қобилиятларининг амалий фаолиятида амалга ошиш даражаси ва ҳоказо. Инсоннинг маданий ривожланиши – бу унинг билимлари, ишончлари, қобилиятлари, ҳулкининг муҳит томонидан ривожланиш жараёнидир.

Ўқитувчининг касбий маданияти унинг касбий фаолият доирасидаги, унинг шахсий сифат тавсифининг моҳияти-тизимли таълимдан иборат.

Ўқитувчининг педагогик маданияти ташқил топган кўрсаткичлар даражасига ва асосий тизимли компонентларига қуйидагилар киради:

педагогнинг интеллектуал ривожланиш даражаси (энг аввало, педагогик тафаккурнинг ривожланиши);

- педагогик фаолиятнинг ҳар томонлама ташқил топиши ва даражаси;
- асосий касбий педагогик этика, маънавий характер ва одоб маданияти;
- ўзаро муносабат маданияти;
- сўзлашув маданияти;

Ташқи кўриниш маданияти ва бошқалар.

Педагогик фикрлаш маданияти бўлган ўқитувчи тафаккури – дунё қарашининг уч босқичини ўз ичига олади:

1. Биринчиси методологик дунё қарашдаги педагогик ишончдир. Методологик тафаккур ўқитувчига ўзининг касбий фаолиятига тўғри қарай олишига, гуманистик стратегияни ишлаб чиқишига имкон яратади. Педагогик фикрлаш маданиятига педагогик таҳлил ва синтез қобилиятининг ривожланиши, фикрлашдаги танқидий кураш, мустақиллик, кенглик, эпчиллик, фаоллик, тезлик, кузатувчанликнинг ривожланиши, педагогик хотира ва бошқалар киради.

2. Педагогик тафаккурнинг иккинчи босқичи – тактикавий дунёқараш бўлиб, у ўқитувчига педагогик фикрлаш, педагогик жараённинг моддийлашувига имкон яратади.

3. Учинчи боскичи умумий педагогик кунумиятларни, реал педагогик фаолиятнинг умумал ҳодисаси бўлиб ҳисобланган бўлиш-бўлишларга тадбиқ қилишда намоён бўлади. Бу таъкир фикрлашдир.

Педагогик маданият тузилмасида унинг одоб-ахлоқ бўлими муҳим ўрин эгаллабди. Бу педагогик ишонч жараёнининг шаклланиши натижаси ва ўқитувчининг ўз қизиқишларини кўпроқ энгиллаш жараёнидир. Ўқитувчи, касбий муҳитдан релоксин жараёнга, ўзининг тутган ўрнини энгиллашга фаол кириб бориши зарур. Педагогик маданиятнинг касбий фаолиятига боғлиқ ташкил этилиши педагог томонидан ўзининг педагогик қобилиятларининг барча спектрини билиб олганлигини характерлайди, бу эса педагогик фаолият муваффақиятининг нишонаси, педагогик қобилият устуларини эгалланганлигидан иборат. Маънавий маданият атуқ билимларнинг назарий даражаси ҳолатида шаклланивчи ахлоқий билимни ўз ичига олади. Бу касбий педагогик этикадан иборат.

Педагогик алоқа қилиш маданияти суҳбатдошни эшитиш ва эшита олишда саволлар бера олишда, алоқани амалга ошириб бошқани тушуна олишда, мулоқатнинг қўли ҳолатларини кўра олиш ва одамлардаги таъсир ҳолатини тўғри таҳлил қила билишда, мулоқатга тайёрланиш ва мулоқатга бўлган хоҳишларда кўринади.

Педагог учун энг зарури нутқ маданиятини эгаллашдир. Ўқитувчининг нутқи кундан-кунга ўқувчилар учун ибратли бўлиб бориб, уларнинг нутқ маданиятини шакллантиришга ёрдам бериши керак. Нутқнинг грамматик тўғрилиги, унинг лексик бойлиги, яхши ифодааланганлиги, образлилиги, нутқ техникасини эгаллаганлиги ўқитувчининг турли хил касбий масалаларни сифатли очишига имкон беради. Ўқувчиларнинг янги материални тушуниб ва ўзлаштириб олишлари учун ўқитувчи нутқнинг такомиллашганлик даражаси муҳим аҳамиятга эгадир. Болалар педагогнинг нутқий маълумотларига сезгир бўладилар. Бирор бир товушларни нотўғри талаффуз қилиниши болаларда кулгуни чақиради.

Нутқ инсоннинг онгида пайдо бўлган фикрнинг нутқ товушларига тил ёрдамида кўчишидир. Нутқ таъсирли ёки таъсирсиз, тўғри ёки нотўғри бўлиши мумкин.

Нутқ орқали киши ҳолатини тушуниш – кишилар ўз нутқларида ўзларида кечаётган жараёни намоён қиладилар. Шу ҳолатни тушунишдир.

Монотон нутқ болани зериктиради, ноаниқ интонация эса яхши ўзаро яқин суҳбатнинг уюштирилгандан баланд тон болаларда ишончсизлигини келтириб чиқаради.

Товуш одамларда табиатан берилади, аммо бу эса жуда ҳам кўп учрайди. Ҳамда яхши товуш махсус машқларсиз йиллар ўтган сари бузилади, ўзгаради.

Педагогик нутқ қуйидагиларни таъминлаб бериши мумкин:

Педагог ва ўқувчилар орасида ўзаро таъсир этиш ва мулоқатнинг натижалилигини;

фаолият мотивларини, тушунчаларни тўғрилаш ва шакллантириш мақсадида ўқувчи, болалар тафаккурига, ҳис-туйғуларига ижобий таъсир этиш керак;

таълим бериш жараёнида билимларни тўлиқ тушунтириш ва мустаҳкамлаш, ўзлаштириб олиш; ўқувчиларнинг амалий ва ўқув фаолиятини самарали ташкил этиш.

Ўқитувчи нутқининг ўзига хослиги – ўқувчиларга йўналганлиги билан боғлиқдир. Кузатувчан ўқитувчи мавзун, тушунтиришда ўқувчиларга қандай таъсир этишни ҳисобга олган ҳолда иш юритади.

Ўқитувчи нутқига қўйиладиган талаблар, қуйидаги функциялар билан белгиланади. Асосий функциялардан бири бу билимларни тўлиқ узатишни таъминлаб бериш. Янги билим беришда ўқитувчи ўз нутқи орқали фақатгина янги билимларни бериб қолмасдан, балки ҳис-туйғуларига ҳам таъсир этиши керак.

Педагогнинг ташқи кўриниш маданияти, унинг ташқи кўринишга мослик даражаси ва педагогик фаолияти билан баҳоланади. Кенг фикрлилиқ, тартибли, одобли, босиқлик ва ўзини-ўзи яхши бошқара олиш кабилар педагогик фаолиятнинг муваффақиятли бўлишига олиб келади.

Педагогик маҳоратнинг мақсади ва вазифалари.

"Педагогик маҳорат" бир категория сифатида ўзининг илмий асосларига эга. 1987-1997 йиллардаги илмий ёндошувлар бу фавқуллодда ҳодисага нисбатан қуйидагича хулоса қилишга имкон берди:

Педагогик маҳорат касбий фаолиятдаги индивидуаллиқнинг ёрқин кўриниши сифатида тушунилади.

Педагогик маҳорат категорияси касбий фаолият нуқтаи назаридан кишининг индивидуаллигини характерлайди.

Ҳозирги тадқиқотларда педагогик маҳоратнинг ўзига хослиги қуйидаги категорияларда жамланади:

- педагогик маҳорат;
- педагогик ижод;
- новаторлик;
- касбий билимдонлик;
- фаолият услуби;
- инновацион фаолият;
- педагогик технологиялар;
- маҳорат.

Турли тадқиқотчилар ишларида айтилиб берилади, бир ҳодисани тасвирлаш учун турлича тушунчалардан фойдаланиш, бошқача маъно ва мазмун томонларига эга. Турли муаллифлар асарларида педагогик маҳоратнинг ягона, тан олинган таърифининг

йўқлиги уни тадқиқотнинг жонли жараёни, деб ҳу-лоса чиқаришга асос бўлади.

Тушунчалар, фикрларнинг турли-туманлиги бу ҳодисанинг мураккаблиги ва кўп қирралилигидан далолат беради.

Маҳорат талабалар томонидан уларнинг соци-ал етукликка эришиш даражасига қараб босқичма-босқич эгалланади. Социал етуклик компонентла-ри педагогик маҳорат компоненти билан қуйидаги нисбатда бўлади. Бўлғуси педагогнинг социал ету-клик компонентларига қуйидагилар киради:

- социал ўз-ўзини белгилаш – ўзининг педагогик қобилиятлари ва эътиқодини намоён қилиш;
- социал фаоллик – одамлар билан ишлай олиш ва бошқаларни тарбиялаш тажрибасини тако-миллаштириш;
- социал масъулият – ўқитувчининг билимдонли-гига айланадиган билимлардир.

Педагогик маҳорат асосларига касбий педа-гогик билимлар, инсонларварликка йўналганлик, педагогик техника, касбий педагогик фаолиятни амалга ошириш тажрибаси киради. Маҳоратнинг шаклланиш босқичларига:

- репродуктивлик,
- ижодийлик,
- новаторлик киради.

Педагогик маҳорат компонентларини ҳосил қиладиган қуйидаги малака гуруҳлари фарқланади:

- лойиҳалаш,
- конструкциялаш,
- ташкилотчилик,
- мулоқат,
- билиш ва рефлексивлик.

Педагогик маҳоратнинг ўрганиш предмети пе-дагогик маҳорат, мақсади бўлажак ўқитувчиларда педагогик билимларни амалиётда маҳорат би-лан қўллаш малакасини тарбиялашдан иборат. Маҳоратга эришиш йўллари кўрсатиш, яъни маҳоратли, ижодкор, тажрибали педагогни етиш-тиришдир.

Педагогик маҳорат – бу фаҳм-фаросат билан таълим-тарбия жараёнига раҳбарлик қилиш, тар-бияланувчини қалбан ҳис қилиш ва тарбияланув-чига авайлаб, **ижодий далиллик, илмий таҳлил ва истиқболни ҳисобга олган ҳолда ёндашиш-дир.**

Педагогик маҳоратга педагогик билимлар, пе-дагогик фаросат, ҳис этиш, педагогик малака, **илғор педагогик тажрибаларни ўзлаштириш** кабилар киради.

Ҳар қандай воситани қўллаш турли хил омил-ларга боғлиқ ҳолда танланади. бу тарбияланув-чини психологик ҳолати, билим даражаси, тар-бия муҳити ва бошқалар билан боғлиқ (масалан, рағбатлантириш). Демак, педагог бу ҳолда барча омилларни ҳисобга олиши, тарбияланувчи шах-сини яхши ўрганиши ва рағбатлантириш усулини

тўғри, ўз ўрнида қўлай олиши унинг **педагогик тажрибаси мавжудлигидан** далолат беради.

Барча педагогик воситаларни қўллашда жамо-ани дақиқа сайин ўзгариб борувчи вазиятини ҳам ҳисобга олиш талаб этилади.

Асосий педагогик маҳоратнинг **талаблари**: бо-лаларга ишонч билан қараш, талаб ва ишончнинг бирлигини таъминлаш, ҳурмат қилиш, инсоний му-носабатда бўлиш ҳисобланади.

Педагогик маҳоратни эгаллашнинг йўллари.

Педагогик маҳоратни эгаллашнинг асосий икки йўли бор:

1. Ўқитувчи ёрдамида педагогик маҳоратни ошириш (илғор педагогик тажрибаларни ўрганиш).

2. Мустақил ишлаш (касбий тайёргарликни, би-лимдонликни ошириб бориш). Методик ва маҳор-атга тегишли адабиётларни ўқиш, педагогик кўникмаларни ҳосил қилиш. Бунда педагог ўзида ўқувчиларга нисбатан муҳаббат, ўқувчилар билан мулоқат қилиш эҳтиёжини тарбиялаши керак. Му-омаланинг барча босқичларида ҳиссий осойиш-талиқни вужудга келтириш, ўқувчини тинглаш ва ўз фикрини тўғри ифода этиш кўникмаларига эга бўлиши лозим.

Педагогика соҳасида инсон омилини бош ва-зифа қилиб олиш, ҳар бир кишининг ўз ўрнида виждонан ва мавжуд имкониятлардан тўлиқ фой-даланган ҳолда ишлашга эришиш таълим-тарбия-нинг асосий **тажрибаси** саналади. Педагогик фа-олиятда муаллимнинг ижодий меҳнатини ривож-лантирмасдан бунга эришиш мумкин эмас. Шунинг учун педагог жамиятда рўй бераётган ўзгаришлар моҳиятини тушуниши, ўзи қилаётган ишнинг аҳамиятини билиши жуда муҳимдир. Ҳозирги за-мон ўқитувчиси билимларнинг кенг кўламдаги заҳирасига, педагогик маҳоратига ва обрўга эга бўлиши керак. Ҳозир ҳамма жойда фақат олий маълумотли ўқитувчилар тайёрлаш учун ша-роитлар яратилди. Лекин, эътироф этиш керак: ўқитувчи ўқув юртида қанчалик етук таълим олган бўлмасин, барибир у доимо **малакасини ва таж-рибасини ошириш ва умумлаштиришга** муҳтож бўлади.

Педагог ўз фаолиятини ҳар қандай шароитда ҳам ҳаётий жараённинг асосий шаклларида бири сифатида англаши муҳим омилдир. Бундай тушун-ча унинг шахсий сифатлари ва касб маҳоратини ривожланиши учун катта аҳамиятга эгадир.

Ўқитувчининг ўзига хос касб хусусиятлари аниқлангандан кейингина **малака оширишнинг мазмуни, шакллари ва усулларини унга мос тарзда ташкил этиш** мумкин.

Педагогик маҳорат фанининг вазифалари: тарбиянинг моҳиятини ва шахсни ҳар томонла-ма тараққий эттиришда тарбиянинг ролини очиб беради, тарбиянинг мақсади, мазмуни, усулла-ри, уни ташкил этишдаги шакллари ўртасидаги боғланишларни кўрсатади: шунингдек, педаго-

гик маҳорат фани ўз тараққиёти давомида таълим-тарбия соҳасидаги тажрибаларни умумлаштиради, тарбиянинг келгусидаги ривожланиш истиқболлари йўлларини ёритиб беради, тарбиявий ишларнинг жамиятимиз ҳаётидаги ўрнини оширади. Педагогик техника педагогга ўхшаш фаолиятида ҳам зарур бўлган умумий педагогик малакалар мажмуидан ташкил толади.

Педагог умуминсоний қадриятларни ижодий ўрганиб, таълим–тарбия жараёнига тадбиқ этиши лозим. Шу билан бирга миллий ўзига хослигимизни, асрлар синовидан ўтган анъаналаримизни, ҳамиша иймон-этиқод билан яшаш каби ҳаётий тамойилларимизни ҳам сақлаб, ҳам юксалтириб бориши ва уларни талабалар қалбига сингдириш зарур. Педагог фаолияти ўз моҳиятига кўра ижодий характерга эга. Маълумки, инсон олдидан бирор муаммо тургандагина ижодкорликка эҳтиёж туғилади. Педагог фаолияти ана шундай хусусиятга эга. Педагогик ижодкорларнинг асосий моҳияти фаолиятининг мақсади ва характери билан боғлиқ. Педагогик фаолият киши шахсини, унинг дунёқараши, эътиқоди, онги, ҳулқ-атворини шакллантиришдек умумий мақсадга бўйсунган сон-саноксиз педагогик масалаларни ечиш жараёнидир.

Педагог фаолиятидаги ижодкорлик ана шу масалаларни ечиш усулларида, уларни ҳал қила олиш йўлларини қидириб топа олишида ифодаланади. (Бекмуродов А.И. «Қадрлар тайёрлаш миллий дастурини амалиётга жорий этишда давлат таълим стандартларини такомиллаштиришнинг дидактик асослари». Номзодлик диссертацияси. 2003 йил.)

Тарбия жараёнида педагогик таъсир кўрсатиш талабага у ёки бу юксак ахлоқий сифатларининг моҳиятини англатиш жараёнида қўлланиладиган педагогнинг иш усулларида биридир.

Ҳар бир шахсга таъсир этиши тарбиячининг педагогик маҳорати ва профессионаллигига боғлиқдир.

Бунда:

- талабанинг ижобий хатти-ҳаракатларига тўсқинлик қилмаслиги;
- талабларни аниқ ва тушунарли бўлиши;
- қўйилган талаб ва вазифалар натижасини билиш;
- талаб очиқ чехра, самимий бир оҳангда берилиши, илтимос, маслаҳат, яхши ниятга чорлаши;
- талаб талабаларнинг ёши, билими савиясига мос бўлиши.
- талабларда кесатиш, лўқма, миннат қилиш бўлмаслиги ва бошқаларга эътибор бериш лозим.

Кишилиқ жамоаси пайдо бўлган даврдан бошлаб инсон ҳеч қачон ёлғиз яшай олмаган. Жамоаларни ташкил қилиш ва унинг тарбиявий таъсирини назарий ва амалий асослари мутафаккир

олимлар томонидан ўрганилиб, илмий тадқиқот ишлари олиб борилган. Тарбиячининг навбатдаги вазифаси талаба-ёшлар жамоасини ташкил қилиш, тарбиялаш ва жипслаштириш борасидаги назарий билимларни ўзлаштириб, илғор тажрибаларга суяниб, уларни тарбиявий жараёнида ўртоқлик, дўстлик, ўзаро ҳамкорлик, ҳамжихатлик, ўз-ўзини тарбиялаш ва бошқариш каби жамоатчилик сифатларини шакллантириш маҳоратини ўзлаштиришдан иборат.

Улар:

- ҳар бир талаба шахсида ўзаро муносабат алоқаларини яратиш;
- талабалар кундалиқ фаолиятларининг ҳамма қирраларини жамоада жипслаштириш;
- шахсий манфаатдан жамоа манфаатини юқори қўйишга ўргатиш;
- жамоада бир-бирига меҳр-оқибатли, мурувват ва сахийлик дўстона ҳамкорлик мавжуд бўлса, у катта тарбиявий кучга айланади.

Қасб-хунар таълими коллежи талабалар жамоаларини ташкил қилишда педагогдан турли-туман усул ва воситалардан маҳорат билан фойдаланиш талаб қилинади:

1. Педагог жамоа аъзоларини янги шароитга мослаштириш жараёнида уларга ишонч, ҳурмат, ҳушмуомалалик талабларни тўғри қўя билиш, шу билан бирга талабани тушуниш ва эҳтиёт билиш маҳоратига эга бўлиши керак.

2. Талабалар жамоасидаги етакчи куч-таянч ўзагини танлаш.

3. Жамоа аъзоларининг ҳар бирининг кучига, қобилиятига қараб топшириқлар бериш.

4. Жамоада янги анъана, қонун-қоидаларнинг дастлабки куртагини яратиш ва унга амал қилиш.

5. Жамоа истиқболини давр талаби билан мослашган ҳолда белгилаш талаб қилинади.

Ҳар бир педагог педагогик фаолият юритар экан, бераётган таълим-тарбиясининг янада самарали бўлиши учун ўз устида муттасил ишлаши, билимини, маҳоратини ўстириши, талабалар билан бўладиган муносабатларни пухта ўйлаб, уларнинг кўнглига озор етказмасдан иш олиб бориши лозим. Муомала маданияти, ўзини тутат билишини назорат қилиши керак. Ҳар бир тарбиячининг дунёқараши унинг муомаласида намоён бўлади. Муомаланинг асосий воситаси – тилдир. Халқимизда шундай нақл бор «Бола-ширин сўзнинг гадоси». Шундай экан тарбиячи муомала жараёнида жуда эҳтиёткор бўлиши мақсадга мувофиқдир. Алишер Навоий муомала қилувчи шахснинг маҳорати ҳақида шундай дейди: «Ширин сўз кўнгиллар учун бамисоли асалдир.»

Шунинг учун ҳам педагог ҳар он нутқ маданиятига қаттиқ, эътибор бериши, ўзининг психологик, эстетик, жисмоний, ахлоқий жиҳатларини намуна ҳолатда намоён этиши муҳим. Юксак туйғу маданиятига эга бўлган педагог талабаларнинг кайфияти, ноҳушлигини дарров фаҳмлайди.

Қўпол, одобсиз гапларга ўрин қолдирмаслик талаба шахсига тегадиган қўпол муомала қилиш педагогнинг фаолиятига путур етказди. Талаба аҳволини тушуниш унга ҳамдард бўлиши, мадад бериш керак. Педагог ўзининг педагогик фаолиятида аввало тўғри сўз бўлиши, ишларини адолат билан олиб бориши керак. Бу хислат тарбиячи билан талаба ўртасида яқинликни оширади, чунки адолат инсонлар хулқини баҳоловчи муҳим мезондир.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ:

1. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. – Т.: 1992.
2. Ўзбекистон Республикасининг "Таълим тўғрисида"ги Қонуни. // "Баркамол авлод – Ўзбекистон тараққиётининг пойдевори". – Т.: Шарқ. 1997.
3. Қадрга тайёрлаш Миллий дастури. // "Баркамол авлод – Ўзбекистон тараққиётининг пойдевори". – Т.: Шарқ. 1997.
4. Каримов И.А. "Юксак малакали мутахассислар тараққиёт омили". – Т.: Ўзбекистон, 1998.
5. Каримов И.А. "Ўзбекистон XX асрга интиломида". – Т.: Ўзбекистон, 1999.
6. Азизхўжаева Н.Н. "Педагогик технология ва педагогик маҳорат". – Т.: ТДПУ, 2003.
7. Жумзев А. "Бўлажак ўқитувчи шахсининг ижтимоий фаоллик омиллари". / "Халқ таълими" журнали, 2006, № 6. 5.17–20.
8. "Педагогика профессионального образования". Под ред. В.А.Сластенина.-М.: 2004.
9. Питюков В.Ю. "Основы педагогической технологии". – М.: Гном-Пресс, 1999.
10. Хасанбоев Ж., Сарибоев Х., Ниёзов Г., Хасанбоева О., Усмонбоева М. "Педагогика". Ўқув қўлланма. – Т.: Фан, 2006.

Гульнора Мухторовна Аҳмедова – педагогика фанлари номзоди, Тошкент педиатрия тиббиёт институти "Жамоат саломатлиги, соғлиқни сақлашни ташкил қилиш ва бошқариш, педагогика ва психология кафедраси доценти. Тел.: (+99871)262–27–74, E-mail: tashpmi@rambler.ru

МАТЕМАТИКА ВА ИНФОРМАТИКА ФАНИДАН СИНФДАН ТАШҚАРИ ИШЛАР

М. Абдукаримов – Сирдарё вилояти педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти Табиий ва аниқ фанлар кафедраси доценти.

М. Ширинбаева – Сирдарё вилояти педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти Табиий ва аниқ фанлар кафедраси катта ўқитувчиси.

- Мақолада математика-информатика фанларини мукамал ўзлаштириш учун педагоглар учун синфдан ташқари ишларнинг олиб бориш тажрибаси ва тавсиялари келтирилган.
- В статье изложена практика и даны рекомендации по проведению внеклассных работ по освоению учебной дисциплины по математике и информатики.
- The article described the practice and recommendations for conducting extra-curricular activities for the development of the discipline of mathematics and computer science

Иқтидорли ўқувчилар билан ишлашнинг энг самарали усуллардан бири синфдан ташқари ишларни ташкил этиш ҳисобланади.

Синфдан ташқари олиб бориладиган ишларнинг асосий мақсади – ўқувчиларда фанга қизиқишни ривожлантириш, асосий курсда олинадиган билимларни тўлдирувчи ва

чуқурлаштирувчи математик факт ва маълумотлар, малака ва кўникмалар заҳирасини тўплашдан иборат.

Математика – информатика ўқув фанидан синфдан ташқари ўтказиладиган ишлар дейилганда, ўқувчиларнинг ўқитувчи раҳбарлигида дарсдан ташқари пайтдаги тизимли машғулотлар олиб борилиши тушунилади.